

یوسف عزیز مگسی ۱۰۰ راجی کرد

زاهد شتی، لکچرار، شعبہ بلوچی، جامعہ بلوچستان، کوئٹہ

دردانہ، لکچرار، ہسٹری، گورنمنٹ گرلز کالج، سٹیٹلائٹ ٹاؤن، کوئٹہ

Abstract:

Mir Yousuf Aziz Magasi was a young Baloch Political activist, Journalist and reformist who fought to the British Imperialist, despotic powers and tribal Sardars for the Baloch rights. In his age, Balochistan was enduring financially, educationally and socially, due to the English guideline and the brutalities of the tribal chiefs. He attempted to instruct the Baloch individuals, give them a feeling of patriotism, and flourish his people monetarily. His main goal was to fabricate educational institutions, and give the individuals a political sense .

This paper centers the British imperialistic way to deal with the Baloch individuals, struggle of Mir Yousuf Aziz Magasi against the English Raj and giving a sense of identity to the people of Balochistan .

یوسف عزیز مگسی جنوری 1908ء جھل مگسی ۱۰۰ و دی بوتگ۔ آنواب قیصر خان مگسی ۱۰۰ و دی چک ات۔ نواب قیصر خان مگسی، مگسی ۱۰۰ شمن ۱۰۰ شانزدمی میں نواب ات۔ یوسف عزیز مگسی یک نوابزادہ ۱۰۰ بوتگ بلے آئی ۱۰۰ دل ۱۰۰ در ۱۰۰ مارشت گوں وتی نیز گاریں

مہلوقءبوٹگ، ہھے وڑا آوتی راجءدیروئیءسوب مندی سک ہدوناک آت، وھدیکہ آئیء1913ءنامداریں اُستاد قاضی رسول بخشءنودربریءشرپ رست گڑا آئیءچہ قاضیءیک محنتیءلائقیں نودربرءجہتءجنگلی وانگءزانگ در برت۔ وانگءزانگء درگتءوتی جہداں بر جاہ دارن آئیءدیتر اوانگءعلم، چاچڑا شریفءمولانا غلامءمولانا عبدالکریمءدر برت آئیءچہ وتی اُستاداں فارسی، اردوءعربی گوں جوانیءھیل کت، وھدیکہ نواب قیصر خان مگسیءوتی زھگ بزاں یوسف عزیز مگسیءوانگء ہدوناک مار ات گڑا آئیءچہ گیشیں وانگءزانگءھا ترا لاھورءلالہ کھنیا لال بی اےءگورادیم ذات۔ اودا یوسف عزیز مگسیءیکء نیم سالء مدتءانگلش در برت۔ (1)

نواب قیصر خان مگسیءوتی زھگءوانگ مذہبی علمءھواریءچہ نوکتزین زمانگءعلماء ہمگر نچ کت۔ نواب یوسف عزیز مگسیءگوں علمءزانگءھاسیں ہدوناکیءمہر آست آت ہھے وڑا قدرت آئیءراذہینءلائق کتگ آت، آئیءچہ وتی شرپداریں اُستاداں علمء زانگ در برگءمزنین جہدءکوششت ئے کت، مولانا ظفر علی خانءیوسف عزیز مگسیءبار وواتی لھتیں شعری بندانی تھالے وڑ گشتنگ کہ

تم کو خفی عزیز، ہم کو جلی عزیز ہے

عارض کا گل تمھیں، ہمیں دل کی کلی عزیز ہے

لفظ بلوچ مہر و وفا کا کلام ہے

معنی ہیں اس کا کلام کے یوسف علی عزیز

نواب یوسف عزیز مگسیءمزہبی علمءھواریءگوں نوکیں زمانگءعلمءزانگءھبءواھگ آست آت۔ (2) ہھے علمءزانگ ئے رُژنائی آئیءگوں وتی ڈیھءراجءمہرءدوستیءجزبہ ودی بوت، آبیستی میں کرنءیک رُژنا پکریں ورنائے آت، وانگءسرپدیء

سبب آبلوچستان و گنیا سیاسی، چا گردی مالی معاملہاں جوانی و زانت و بلد آت۔ وھدیکہ بر صغیر سیاسی پکر و زانت و موت واجہی و ہبر و بکنیں گڑا یوسف مگسی و پھ بلوچ و بلوچستان و کتگیں کار و ہرمت ہجر بیہال نہ بنت۔ آئی و نوبت و زمانگ و سکین مشکل و ظلم و زوراکی و آت، انگریزانی ظلم و زوراکی و بلوچ راج و بے وسی پھ ہر کس و پڈر بوتگ آت، سر رابرٹ سنڈیمین و زمانگ و بلوچستان و مالی پد متگی و دی بوتگ آت، آئی و سرداری نظام و سوب و سردار و نواباں و قی قبیلہ و مھلوق و رامز نہیں ٹیکس و سُنگانی چیرا باردا تگ آت، سنڈیمین و پالیسی و اثر تنے وھد و آست اتنت کہ نواب یوسف عزیز مگسی و راج و مالی پد متگی سک تورا تگ آت اے زمانگ و وت واجہی و قی راج و دی مروئی و ہر کنگ یک مز نہیں جڑے آت ہمے وڑا بلوچستان و اسلیں حاکم و طاقت بزاں انگریزانی ہلاپ توار چست کنگ یک مز نہیں دلیری و سر مچاری و بوتگ، اے زمانگ و میر محمود خان (دومی) چہ و قی دیداں زبہر یک بے سر و کاریں خان آف قلات و جہت و قی زند و گڈی آس وھد و میری و گوازیگ و آت، آبلوچستان و معاملہ و بلوچ راج و نگیں جاو و بے پروا ات۔ (3) آئی واک و اختیار پر نگینی دستاں داتاگ ات انت، نامداریں راجد پتر نویس میر گل خان نصیر و کشتگ کہ 1915 بگر تاں 1930 و بلوچستان وھاس کن ریاست قلات و سکین ناوشیں نوبت و آت پر چکہ میر محمود خان و قی چمانی و ژنائی و زبہر ات و ریاست قلات و وزیر اعظم سر شمس شاہ درانیں واک و طاقتانی بجاہ آت، سردار آنی ظلم و جرگہ و زوراکی ہر نیگ و برجات، بلوچستان و شاہی خاندان احمد زئی و ایندگہ مردم کوئٹہ و دلپرووشیں وڑے و زند و روچان گوازیگ و اتنت، سر شمس شاہ و پالیسی و حاکمی و رھبند سک ترسناک اتنت و بلوچی رسم و راجی دودانی ہلاپ اتنت، بلوچ قبیلہ مانی نواب و سردار بے دست و پاد اتنت و آ پر نگینی ہرمت کنوک اتنت، اے زوراکی و بندات 1915 و بوت وھدیکہ انگریزان محمود خان و نزوری مار اتنت گڑا آھاں چہ گجرات و جاہ منند شمس شاہ و اسر و خطاب دیان و ریاست قلات و وزیر اعظم کت۔ اے زمانگ و بلوچ و رناھاں انگریزانی ظلم و دیما دار آن و سیاسی جھد و کوششت بندات کت، آھاں چارات کہ پرنگی ہر ہوالہ و مھم و طاقت و رانت، گول جنگ و پر ووش دیگ نہ بنت سیاسی جھد و کوششت و سر پدی و زانت و اتلان کنگ بہ بیت۔ (4) سیاسی بنیادانی سرا جھد و کوششت و بر جادارگ و درگت و 1920 و عبد العزیز کرد و مستونگ و چیریں وڑا یک سیاسی جماعتے و بن ہشت ایرکت کہ آئی و نام ”ینگ بلوچ“ ایرکتگ بوت (5) وھدیکہ

انگریزوں قیصر خان مگسی ءچہ نوابی ءدرکت گڑا آئی ءمستریں چک بزبان نوابزادہ گل محمد مگسی ءر اسردار جوڑکت۔ انگریزان قیصر خان مگسی ءچہ علاقہ ءدرکت، آملتان ءشمت وتی زندہ گدگی این وهد همودا گوازینت انت، 1927ء بیران بوت، یوسف عزیز مگسی تاں چار سال ءوتی پت ءهمراه ملتان گوازینت، آملتان ءجلگ ءزمانگ ءبر صغیر ءپرنگیانی ظلم ءزور اکی ءمهلوق ءاڑ ءجنجالان سرپد ات، همے وڑا انگریزانی هلاپ ءجتا جتا نیں جُزانی کسد ءجاور ءهم معلوم دار ات، آریاست قلات ءوزیر اعظم سرشمس شاہ ءکرد ءحاکمی ءر هبند ءجاوراں هم سی ءسرپد ات، آبلوچ راج ءبزرگی ءبے کسی ءسک مگیگ ات ءآئی ءمهلوق ءر الگتالی ءجاور ءدرکنگ ءهکمیں جزبہ داشنگ ات، آئی ءبلوچاں دگنیاء ایند گد دیما شنگیں راجانی بربر آرگ ءبلوچ ریاست ءوت واجہی ءهاترا هکمیں جہد ءکوشت کنگ ءارادہ کنگ ات۔ یوسف عزیز مگسی ءوزیر اعظم سرشمس شاہ ءدر قانوندی تمنی پاندگ ءهلاپ ءسک باز ایراد کپتنگ ات۔ (6) اے زمانگ ءمگسی تمن ءسردار یوسف عزیز مگسی ءمستریں برات سردار گل محمد زیب مگسی ات آئی ءاڑ دو ءفارسی ءشاعری کنگ ات، بلے انگریزوں مگسی قبیلہ ءمردمان مدام تنگ ءآہانی سر ازور اکی کنگ ات ءمگسی علاقہ ءانتظامی معاملہ وتی دستاں زرتنگ ات انت آهان سردار گل محمد ءذاتی ملک ءمدی وتی قبضہ کنگ ات انت وهدیکہ سردار گل محمد ءانگریزانی هلاپ ءتوار چست کت گڑا آئی ءراد زگیر کنگ بوت اے در این ظلم نواب یوسف عزیز مگسی ءهاترا سگ ءبرداشت ءڈن انت۔ (7)

یوسف عزیز مگسی ءسیاسی جہد ءبندات :-

نواب یوسف عزیز مگسی ءانگریزانی هلاپ وتی جمد ءبندات وتی نبشتانک ”فریاد بلوچستان“ ءکت، کہ اے نبشتانک 1929ء لاهور ءتاک ”همدرد“ ءچھاپ بوتگ ات نبشتانک ءآئی ءانگریزانی ناجائزیں کار ءکرد ءظلم ءزور اکی ءبلوچستان ءمهلوق ءبزرگی ءبے بسی دیما آورنگ انت، آئی ءفریاد بلوچستان ءتہا بلوچستان ءسیاسی، راجی ءمالی اڑ ءجنجالاں پد کنگ ات۔ آئی ءسرشمس شاہ ءریاست قلات ءناجائزیں کرد ءبار وانبشته کنگ ات۔ آئی ءاے هبر ءسرا زور داتنگ ات کہ دگنیاد بیمار وگ ءانت بلے مئے راج غلامی ءزنجیراں بندوک انت، مارا غلامی ءمزنیں لاچاری ءهلاپ ءوتی توار برز کنگ لوٹیت، وتی نیام ءسیاسی زانت ءسرپدی تالان

کنگی انت، یوسف عزیز مگسی و گپانی مول و مراد اے بوتگ کہ لگور و بُز دلی و سوب و ماگیشتر بزرگ و بے وس باں، اے زمانگ و کتاب و تاک چھاپ و شنگ کنگ سک مشکل ات، ہمے و ژاوانگ و سر اہم بندش ات انگریز چہ یوسف عزیز مگسی و نبشتانگ و سک ناوش بوت انت۔ وھدیکہ 1930 و بندات و سب و آتک گڑار یاست قلات و وزیر اعظم و حکم و سر آئی و رادزگیر کنگ بوت، آرا مستونگ بندی جاہ و بندیک کنگ بوت، یوسف عزیز مگسی و سر ابغوات و بلوچستان و سیاسی زانت و دی کنگ و مھلوق و راجز بانی کنگ و مقدمہ نبشتہ کنگ بوت، ہمے ڈوبہ و مقدمہ و سوب و ہبده جولائی 1930 و لتیں سرداراں ہوار یک جرگہ و یوسف عزیز مگسی و راسزادات، سز و تہا آئی و سر ایک سال و چیر و بے گواہ بوھگ، دوازده ہزار نو سد کلدار ملام و دہ ہزار کلدار ضمانت گیشینگ بوت۔ (8) مستونگ و رادزگیری و وھد و آئی و زکی گوں عبدالعزیز کرد و بوت ”ینگ بلوچ“ و باسکاں گوں یوسف عزیز مگسی و زکی کت و آئی و راجیریں و ژاگل و لٹریچر سرکت انت، ینگ بلوچ و باسک و ایندگہ بلوچ و رناھاں یوسف عزیز مگسی و چہ بندی جاہ و یلہ بوھگ و راسک و ش آھت کت۔ ہمے و ژا 1931 ”انجمن اتحاد بلوچاں“ جو ژ بوتگ ات، اے گل انگریزانی سکیں قانون و بندشانی سوب و چیریں و ژا کار کنگ و ات انت وھدیکہ نواب یوسف عزیز مگسی چہ بندی جاہ و یلہ بوت، گڑا آگوں ہمے گل بزاں ”انجمن اتحاد بلوچاں“ و ہمگرچ بوت، آاے گل و اولیں صدر ات، جنرل سکرٹری عبدالعزیز کردات و گل و مجلس عامہ و دوازده باسک ات، وھدیکہ یوسف عزیز مگسی گوں ہمے گل و ہوار بوت گڑا آئی و دلیری و بے ترسی و گل و دیما آرگ و جھد کت، ”انجمن اتحاد بلوچاں“ و زیات مھم و آئی و کسدان پہ لس مردم و سر کنگ و وقی گام ترند کتنت، بلوچستان و مھلوق و سر پدی و زانت و دی کنگ و ہاتر ابازیں چست و ایرکت، ریاست قلات و وت واجہی و برجائی و وقی مھلوق و نیام و کیوئی و تپاکی و ہیال و لیکھ دیما و وت، گل و تہا بلوچ و رناہانی گیشاں چہ گیش ہوار بوھگ و ہاتر امنیں جھد و جفائے کت۔ ”انجمن اتحاد بلوچاں“ و بلوچستان و بزرگیں و غلامیں مھلوق و انگریزانی ظلم و زور اکی و ہلاپ بوھگ و سکین و ات۔ آھانی نیام و سیاسی زانت و پکر و کلمہ سر کنگ و جتا میں جھد کت، انجمن و بیست نومبر 1931 و ”شمس گردی“ و نام و یک گونڈیں تاک بزاں پھلت چھاپ و شنگ کت، پھلت و وزیر اعظم سر شمس شاہ و بلوچستان و مھلوق و حقانی لگت مالی و آھانی بے کسی پد کتگ ات، پھلت و نوکیں خان آف قلات و واک و اختیار دستاں زورگ و رد

ء مہلوق ۽ رضامندی ۽ ہیال دیما آرتنگ آت، کہ نوکیں خان آف قلات وت واجے بہ بیت آچین مجلس ۽ جوڑ بہ کنت کہ آبلوچستان ۽ مہاملہ ۽ ذمہ دار یاں گوں نیک نیستی ۽ دل پاکی ۽ دستاں بزور لیت، پرچکہ انگریزانی واہگ آت کہ محمود خان (دومی) ۽ بیرانی ۽ پد آدگہ ۽ ہمے وڑیں کھ پتلی بزاں بے کار ۽ کردیں خان آف قلات گدی ۽ سرابہ نادینت، نواب یوسف عزیز مگسی ۽ پمفلٹ ”شمس گردی“ ۽ پیش لبر ۽ نبشتہ کنگ آت کہ بلوچستان ۽ مہلوق پہ وتی ریاست ۽ ہاتراخان آف قلات گچین بہ کن آنت، سر شمس شاہ مئے ہاترا فرعو ن آنت، آوتی فرعونیت ۽ ہاتراہر وڑیں کار ۽ چک ۽ پد نہ بیت (9) و ہدیکہ ہبہہ نومبر 1931 میر محمود خان ”دومی“ دراجیں و ہدیہ نادراہی ۽ پد بیران بوت گڑا ”انجمن اتحاد بلوچان“ ۽ جمدانی سوب ۽ میرا عظیم خان 1931 بگرداں 1933 خان آف قلات بوت، و ہدیکہ آئی ۽ سر شمس شاہ ۽ پالیسی سک ناوش بوت گڑا آئی ۽ چہ وزیرا عظیم ۽ آگدہ ۽ در کنگ بوت آئی ۽ جاگہ ۽ خان بہادر گل محمد ۽ وزیرا عظیم کتہ، مگسی قبیلہ کہ سندھ ۽ شنگ آت آواتر لوٹا مینگ بوت۔ یوسف عزیز مگسی ۽ گوں وزیرا عظیم سر شمس شاہ ۽ بزبان یک ظالمیں ڈکٹیر ۽ گوں دلیری ۽ مقابلہ کتہ ۽ چچ وڑا پشنت ۽ نہ کنزات۔ (10)

یوسف عزیز مگسی ۽ وتی جہد ۽ کوشستان لس کنگ ۽ مہلوق ۽ زانت ۽ مارشت دیگ ۽ ہاتراچہ کراچی ۽ بازیں حالتاک شنگ کت کہ آہانی تہا ”البلوچ“، ”بلوچستان“، ”بلوچستان جدید وینگ“ بلوچستان ہوارانت، اے ہالتاکانی شو نکاری محمد حسین عنقاء کنگ آت، اے ہالتاک آنی مول ۽ مراد وانگ ۽ ہب ۽ زیات کنگ ۽ مہلوق ۽ راپر نگلیانی ظلم ۽ بلوچ مہلوق ۽ بڑگی پد رکنگی آنت، یوسف عزیز مگسی بلوچستان ۽ حوالکاری پڑا بن ہشت ایر کنوک آنت، اے حالتاک انگریزاں یک پہ یک قبضہ ۽ کتہ آنت، یوسف عزیز مگسی ۽ مئی 1933 ۽ ”بلوچستان کی آواز“ ۽ نام ۽ یک پمفلٹ شنگ کتہ، اے پمفلٹ ۽ تہا آئی ۽ بلوچستان ۽ مہلوق ۽ بڑگی ۽ پد متگی ۽ انگریزانی ناروا ئیں تب ۽ باروا گوں سرجمی ۽ نبشتہ کنگ آت، آئی ۽ انگریزان ترس ۽ بیمنکی ۽ بے پرواہ ہوان ۽ وتی حوالکاری، شاعری ۽ سیاسی پڑا جہد ۽ کوشستان بر جاہ داشت۔ (11)

آئیءفارسیءاردوءبلوچستانءجاورءبلوچانی برگءردءبازیں شعرگشتنگ آت، کہ اے ردءلھنتیں شعر اے وڑانت یک اردو
شعرے

اے مطرب دل نوازاں گائے جاگائے جا

تانوں سے جی بھر مائے جا

اہل بلوچستان کو پھر شرمائے جا شرمائے جا

اے مطرب نغمہ نواز

سن او غلامی کیا ہے تو ایک پیکر لعنت ہے تو

جس قوم پہ نازل ہے تو اُس قوم پہ ذلت ہے تو

اے مطرب نغمہ نواز

اے انقلاب دہر جاگ پھر کھول دے بوتل کے کاگ

امراء تو کھائیں مرغیاں مزدور کھائیں دال ساگ

اے مطرب نغمہ نواز

اے گردش ایام تو قسمت کی باگیں موڑ دے

جور ہنما غدار ہو تو اُس کی گردم توڑ دے

اے مطرب نغمہ نواز

یہ نغمہ ہائے حریت سن او بلوچی قوم سن

اُٹھ اور آنکھیں کھول دے اے مست سکہ و قوم سن

اے مطرب نغمہ نواز

اس کو مٹا جلدی مٹا سردار ہو یا انگریز ہو

جو قوتِ شیطان ہو جو ثانی چنگیز ہو

اے مطرب نغمہ نواز (12)

یوسف عزیز مگسی ء شاعری باز جوان انت آئی ء شخصیت ء بازیں بھرانت آحوالکار، شاعر، سیاست دان ء سماجی باسک ء
 ات آئی ء جہد ء کوششتانی سوب ء ”انجمن اتحاد بلوچاں“ ء باز سوب مندی رست، خان آف قلات میرا عظم جان ء زہگ بزاں
 گڈی ایں خان آف قلات میر احمد یار خان ء گوں انجمن ء باسک ء کارندہاں باز نزکی است ات، ہمے ہاترا گوں آئی ء ہمے ہبر گیشنگ
 بوتگ ات کہ نوکیں خان آف قلات بلوچستان ء مہاملہ ء مہلوق ء و شمال ء گسودی ء جوانیں حکومت ء ٹہسنت، بلے افسوس و ہدیکہ
 اعظم جان خان آف قلات بوت گڑا آئی ء گوں پیلوی ء انگریزانی حکم ء سراحا کمی کت، انگریزانی اثر ء کرد ہمنکیا س مزنا ات کہ خان
 آف قلات ہم لاچار ات۔ (13)

یوسف عزیز مگسی ء جمدانی آسرا کل ہند بلوچ کا نفرنس سے روچان بزاں بیست ء ہفت، بیست ء ہشت، بیست ء نو دسمبر 1932ء
 جیکب آباد ء اڈدیگ بوت، اے کانفرنس ء خیر پور ء حاکم میر علی نواز خان تالپور ء پاگوا جہی تران کت، و ہدیکہ اے کانفرنس ء
 پاگوا جہی عبدالصمد اچکزئی ء کت، عبدالصمد درانی ء وتی یک نبشتانکے ء اے ہبر ء دیما آور تگ ات کہ اے کانفرنس ء سلاہ ء شور ء علی

گرٹھ مسلم یونیورسٹیء جوڈ بوتگ، وھدیکہ یوسف عزیز مگسی وتی کوھنیں سنگت میر محمد امین خان کھوسہ ء گندء نندء شنگ آت محمد امین خان اے وھدء یونیورسٹیء کاراں گوں جم ء جوش ء بھر زورگ ء آت، ”انجمن اتحاد بلوچاں“ ء جمدانی سوب ء اے مزین کارے ات (14) کانفرنس ء تہا بازیں علاقہ ء سردار ء نواباں بھر زورگ آت اے کانفرنس ء لھنتیں رضادا تکلیں دانک اے وڑا انت!

- (1) بلوچستان ء اولس ء انڈیا ء ایندگہ علاقہاں جاہ مندیں بلوچانی اخلاقی، سیاسی ء چاگردی دیرئی ء ہاتراکار کنگ بہ بیت۔
- (2) اے کانفرنس حکومت ء سرزور دنت کہ بلوچستان ء شراب ء بہا کنگ ء بندش بہ جنت۔
- (3) اے کانفرنس بلوچستان ء حکومت ء الس ء لوٹ کنت کہ لب ء ولور ء ہراہیں دوداں ہلاں بہ کنت!
- (4) اے کانفرنس بلوچستان ء برطانوی حکومت ء ریاستی کنفیڈریسی ء دز بندی کنت کہ زالبولانی وانگ ء سراہاس دلگوشی بہ دنت۔
- (5) کانفرنس چہ بلوچستان حکومت ء صنعت ء کار جاہ جوڈ کنگ ء دز بندی کنت۔
- (6) بلوچستان ء یک ڈگری کالج ء جوڈ کنگ بہ بیت کہ اود ء المی وڑا سائنس ڈیپارٹمنٹ جوڈ کنگ بہ بیت۔
- (7) اے کانفرنس سندھ، بلوچستان ء بلوچستان ء سٹیٹ کنفیڈریشن ء واکداراں دز بندی کنت کہ مالیاتی بدھالی ء رد ء یک سالے ء ہاترا یونیورسٹی ء رابنجاہ درسد کم بہ کنت ء حکومت اے دز بندی کنت کہ ایندگہ کشار کار آنی مالی کمک بہ کنت۔
- (8) اے کانفرنس بلوچستان ء برطانوی حکومت ء ریاستی کنفیڈریشن ء دز بندی کنت کہ روایتی قانونداں یک کتابی دروشم ء شنگ کنگ بہ بیت تاکہ کار ہندہ ء جرگہ وتی کاراں روایتی قانوندے کتاب ء رد ء بہ کنت۔

(9) اے کانفرنس گوں بلوچ اتھارٹیٹو اسٹیٹ کنفیڈریشن آف بلوچستان و دز بندی کنت کہ مھتلت ایں مقداں گیش و گیوار و کار و توند بہ کنت پر چکھ اے و ڈامز نیں مقدمہ دان سالان کپتنگ انت۔ کہ ویری و سوب و انصاف بوت نہ کنت،

(10) اے کانفرنس گوں حکومت ہند و لوٹ کنت کہ چہ در ملک و ہندوستان و و کیں میوگ و سرامز نیں کسٹم ڈیوٹی بہ جنت، پر چکھ چہ میوگانی در آمد و بلوچستان و میوگ و با پار و راباز تاوان بوھگ و انت۔ (15)

دومی بلوچ کانفرنس و وھد و یوسف عزیز مگسی و تی مگسی تمن و نواب اتھے ہاترا انگریزاں کانفرنس و بھرنہ زورگ باز مجبور کتہ بلے آئی و تی سرداری و وچ پروانہ داشت آئی و کانفرنس و بھر زرت کانفرنس و آزادیں حکومت و جوڑ کنگ و تپا کیں لوٹ و راضا دیگ بوت، کانفرنس و لوٹ و سفارشاں برطانوی حکومت و ایم دیگ و ہم بند و بوج کنگ بوتگ، اے کانفرنس وھے زمانگ و در ایں بلوچ سردار و نواباں یکجا کنگ و مز نیں سیاسی جمدے ات، اے کانفرنس میر نصیر خان نوری و حاکمی و پد بلوچستان و یک انتظامی یونٹ بز ان بنجا جوڑ کنگ و یک دگہ کوشست و ات، کانفرنس و بلوچاں وور و یکجا کنگ و تی سیاسی، مالیاتی و زند و ایندگہ بھرائی سراگپ و تران کنگ و یک جوانیں وسیلہ و ات، بلے سد افسوس یوسف عزیز مگسی و میرانی و پد اے کار بر جاہ نہ منت، وھد یکہ انگریزاں مگسی قبیلہ و نواب سردار گل محمد خان مگسی و راجہ سرداری و در کرت و نواب یوسف عزیز مگسی سردار کتہ، انگریزانی و اھگ ات کہ یوسف عزیز مگسی سردار بوھگ و پد و تی جھد و کوشستاں یلہ دنت و انگریزانی وھلاپ و تی توار و جھل کنت و یوسف عزیز مگسی و دل و تہا و تی راج و در د و تکلیف وھلا س بیت، بلے اے ورنہ بوت، پر چکھ یوسف عزیز مگسی و سرداری وھے ہاترا قبول کنگ ات کہ و تی مگسی تمن و بلوچ راج و ہاترا گیشاں چہ گیش کار و ہذمت بہ کنت، بلوچ راج و گوں ایمانداری و سرو کی و ر اھستونی و بہ کنت۔ (16)

یوسف عزیز مگسی و علمی و چا گردی خدمت :-

1933 و پیش جھل مگسی و وانگ و زانگ و وچ و ڈیں بند و بوج و نیست ات، لھتیں مردماں ایوک و فارسی زانگ ات۔ یوسف عزیز مگسی سردار بوھگ و پد آئی و جھل مگسی و علی گڑھ و ڈیں ”جامعہ یوسفیہ عزیز یہ“ و نام و وانگ جاہ و جوڑ کتہ۔ آپ

۽ آپکاری ۽ ھاٿرا کیر ٿھر کینال ۽ نظام ۽ بنیاد ایر کت، ۽ ٺکی وانگ جاہ بازیں علاقہاں جوڑ کت، بے کس ۽ لاچاریں زھگانی ھاٿرا ”دار الاقائمہ“ جوڑ کت، پنج سال ۽ بگرداں نوسال ۽ زھگانی ھاٿرا وانگ الہی کنگ ۽ جار جت، وٺی آمدن ۽ تہاد ھمی ایں بھر وانگ ۽ سرا ھر چ کنگ ۽ فیصلہ دات، بازیں علاقہاں وانگ ۽ دیرئی ۽ رواج دیگ ۽ ھاٿرا افسر داشتت کہ آھانی اگدہ ۽ نام ”ناظم جامعہ یوسفیہ“ ات جامعہ یوسفیہ عزیز یہ ۽ عربی فارسی ۽ انگریزی مضمون وانینگ بنا بوتنت، یوسف عزیز مگسی ۽ کوٹ یوسف علی خان ۽ نام ۽ میتنگے ۽ بنیاد ایر کت، اود ۽ وانگ جاہ جوڑ کت، علاج ۽ دوا ۽ درمان ۽ ھاٿرا نادراہ جاہ جوڑ کت، آئی ۽ راج ۽ گہودی ۽ وانگ ۽ جان سلامتی ۽ ھاٿرا کمین مدت ۽ تاریخی نیں کار کت، کہ مروچی ھم آئی ۽ کار ۽ خدمت بن ہشت ۽ بستار ۽ دار انت۔ (17)

یوسف عزیز مگسی ۽ انگلستان ۽ روگ :- وھدیکہ یوسف عزیز مگسی فروری 1934 ۽ انگلستان ۽ شت گڑا بازیں مردماں آئی ۽ روگ ۽ را انگریزانی نزدیک بوھگ ۽ ڈوبہ جت بلے اے وڑ نہ ات امیر احمد یار خان خان آف قلات ۽ گنگ ۽ سرا شنگ ات، لھتیں مردم بزبان سیاسی کار ہندہ اے رد ۽ سر پدانتت، پر چکہ یوسف عزیز مگسی ۽ گوں میر احمد یار خان ۽ باز نیکی است ات، ۽ آھانی نیام ۽ چیریں وڑ ۽ باز گند ۽ نند بوتنگ ات، آریاست قلات ۽ مقدمہ برطانوی حاکماں سر کنگ ۽ شنگ ات ایشی ۽ تہار یاست قلات ۽ بازیں علاقہ انگریز آئی قبضہ و اتز کنگ ۽ معاملہ ھو ات یوسف عزیز مگسی انگلستان ۽ شنگ ات بلے آئی ۽ بلوچ ۽ بلوچستان چہ دل ۽ نہ برتنگ ات، اود ۽ آئی ۽ بلوچستان ۽ معاملہ ۽ ھاٿرا گام کچ چست کنگ ۽ ات اود ۽ آئی ۽ انگلستان ۽ وانگی ادارہانی تر ۽ تاب کت، آئی ۽ اود ۽ ”دار الاقائمہ“ جوڑ کنگ ۽ سلاح ذات، تانکہ بلوچ نودر بروھدیکہ وانگ ۽ ھاٿرا انگلستان ۽ رونت گڑا آھان جملگ ۽ نندگ ۽ مسلدہ دیمامہ بیت، آئی ۽ وٺی سنگت ۽ سیاسی کار ہندہ کاگد ۽ کراچانی تہا بلوچستان ۽ بلوچ راج ۽ ھال ۽ اھوال ۽ بار و اجست ۽ پرس کنگ ات، آئی ۽ واھگ ات کہ بلوچ راجی جنز ۽ یک بنجاہ ۽ انگلستان ۽ جوڑ بہ بیت۔ (18) آئی ۽ گوں میر احمد یار خان ۽ اے ھبر ۽ سرا تپاک کنگ ات کہ 1876 ۽ منگ نامہ ۽ رد ۽ بلوچ ۽ وت و اجہیں ۽ آجویں ریاست ۽ برجا کنگ ۽ جھد کوششت عالمی سند ۽ دیما آرگ بہ بیت۔ منگ نامہ ۽ رد ۽ ریاست قلات ۽ اجارہ ۽ داتنگیں علاقہ و اتز کنگ بہ بنت یوسف عزیز مگسی ۽ پنج سالیں جھد ۽ کوششتاں ۽ بلوچستان ۽ سیاسی زانت ۽ بلوچانی وت و اکی جنز ۽ را یک راہ ۽ سرا ھادگ کت، مروچی نیں مزہمتی جنز ۽ کڈی گوں یوسف عزیز مگسی ۽ جھد آں ھمگر نچ انت، آئی ۽ سنگیں کار جہاں

استیں ابدمان بنت، اگن زندء و فابہ کتیں گڈا آئی ء جہد آں بلوچاں المہء یک منزل ے ء سرائکت، آئی ء جہد ء سوب ء پداسیاسی جماعتانی جوڑ بوہگ ء کار بر جا بوت ہمے وڑا ”انجمن اسلامیہ“ 1936 ء جوڑ بوت کہ آئی ء بن ہشت میر گل خان نصیر ء ایرکت میر گل خان نصیر اے انجمن ء صدر ء ملک عبدالرحیم خواجہ خیل جنرل سکریٹری بوت ہمے وڑا ”انجمن وطن“ 1938 ء عبدالصمد اچکزئی ء جوڑ کتہ وھدیکہ آچہ بندی جاہ ء یلہ بوت، پنج فروری 1937 ء سبئی ء ہند ء قلات ء ورناکار ہند آئی یک ہاسیس دیوان ء بوت، قلات اسٹیٹ نیشنل پارٹی ء بن ہشت ایرکنگ بوت، میر عبدالعزیز کرد پارٹی ء صدر، میر گل خان نصیر نائب صدر ء ملک فیض محمد خان یوسفزئی جنرل سکریٹری کچین کنگ بوتگ، ریاست قلات ء ذمہ داریں حکومت ء اڈدیگ، جرگہ ء گمتری ء نوک جوڑ کنگ، مستجار علاقہاں ریاست قلات ء ہوار کنگ ء چاگردی دیروئی ء ہاترا آئینی جہد ء کوششت کنگ، پارٹی ء بنگلی مکسدانی تہا ہوار انت۔ (19) اے درائیں سیاسی جماعتانی جوڑ بوہگ ء مستریں سوب ء کرد یوسف عزیز مگسی انت، اے جماعتانی کوششت ء بلوچستان ء سیاسی زانت ء پکر ء جاوردی کتہ، ورناہاں وتی حق ء حاکمی ء مارشت ذات، بلے افسوس نواب یوسف عزیز مگسی سی ء یک مئی 1935 ء کوٹہ ء مزین زمین چند ء بیران بوت آئی ء ادیرگ کانسی قبرستان ء انت آئی ء ادیرگ ء سرائی اے شعر نبشتہ انت:

کہاں ہے قوت حق اور کہاں مرّوت خلق

سناکے تھک گئے تو یہ حال زار اپنا

عزیز، موت کا ایک دن معین ہے

مجاہدوں میں کرائیں نہ کیوں شمار اپنا

آسر:-

بلوچستان ۽ سرڙگار ۽ مزن مزنين نام ودي کنگه که آهاں په بلوچ سرزمين، چاگرد، سياست ۽ راجد پتر ۽ وٽي ناماں ابدمان کنگه انت چه هميشاں يک نامے يوسف عزيز مگسي انت که آئي ۽ ظلم ۽ زور اکين زمانگ گون تمردی ۽ مقابله کت ۽ کمين وهد ۽ بلوچستان ۽ په بلوچاں بے مٿيس کار ۽ هرمت کت، آئي ۽ بلوچستان ۽ مھلوق ۽ سياسي سرپدي، وٽ واجبي، دنيا ۽ مانزمانی ۽ پنت دات۔ آئي ۽ گون انگريز سامراج ۽ نہ ترسي ۽ مقابله کنگه، آيک نواب زاده ۽ نواب بے بوتگ، بے آئي ۽ سرداری ۽ هلاپ توار بُر کنگه ۽ بے وسين مھلوق ۽ وشحالی ۽ گهسودي ۽ هرديما آورنگ، آئي ۽ بلوچستان ۽ سياسي جماعتی بن هشت اير کنگه، آئي ۽ بلوچستان ۽ حوالکاری ۽ بندات ۽ ديمري دات، آئي ۽ وٽي شاعری ۽ تها بلوچ ۽ بے وسين مردم ۽ بڙگی پدر کنگه، آئي ۽ بلوچاں يکجا کنگه ۽ هاترا 1932 ۽ اولی کل بلوچ هند کانفرنس ۽ اڏ داتگ، آئي ۽ درائين جُزء ۽ مول ۽ مراد بلوچاں چه ظلم ۽ زور اکی ۽ در کنگه ۽ آجوين زند ۽ گوازينگ ۽ لائق جوڙ کنگه، آئي ۽ چه کرد ۽ زند ۽ آوکين اوبادگ په ر بندایت ۽ آئي ۽ پدگیری ۽ کنت، آئي ۽ شخصیت يک عهد ۽ زمانگ ۽ مروچی ايس مزاهمتی جُزء ۽ بُن هشت انت، آئي ۽ در ملک ۽ تر ۽ تاب ۽ مکسد بلوچستان ۽ بلوچ ۽ مسئله ۽ راميان اُستمانی ر هبندانی رد ۽ ديما آرگ ات ۽ بلوچاں دنيا ۽ ديما شنگين راجانی هم سرپ کنگه ات، آاگن سي ۽ يک مئی 1935 ۽ بيران مه بوتين بلوچ راج ۽ جاور هجر مروچی وڙانه بوتگ ات انت، آئي ۽ رزنائی ۽ علم ۽ زانگ ۽ پنت داتگ، آئي ۽ شخصیت بازين بر اهدارين په ناتانی سرا بوتگ۔ آبيستمي ايس کرن ۽ يک واننگ ۽ زندگين پکر ۽ هيال ۽ نام انت آئي ۽ وٽي زمانگ ۽ درائين سکی ۽ بيهاراں گون دليري ۽ همت ۽ مقابله کنگه، يوسف عزيز مگسي يک سياسي پکر ۽ هيال، علم ۽ زانگ ۽ چراگ، آجوين حوالکاری ۽ بر مش، بنيادم دوستی ۽ چيدگ، وشهاليس جُزء ۽ جزبه ۽ نام انت۔

سر شون

- 1- ”نواب یوسف عزیز مگسی ہمہ جہت شخصیت“ 31 (کتابچہ) بلوچستان اسٹڈی سنٹر جامعہ بلوچستان، مئی 2008 تا کدیم، 1
- 2- ہمیش۔ تا کدیم 2
- 3- ہمیش۔ تا کدیم 4 تا 5
- 4- بگٹی، عزیز محمد پرویسر۔ ”بلوچستان شخصیات کے آئینے میں“۔ فرنٹیر پوسٹ پبلیکیشنز 1994 تا کدیم۔ 125
- 5- بلوچ، عنایت اللہ ”دی پرابلم آف گریٹر بلوچستان“ Stievord Gart 1987 تا کدیم۔ 150
- 6- نصیر، گل خان ”تاریخ بلوچستان“، کوئٹہ، رستم جی پرنٹرز۔ تا کدیم۔ 404
- 7- ہمیش، تا کدیم، 405
- 8- کوثر، انعام الحق ”علی گڑھ تحریک اور بلوچستان“، کوئٹہ، یونائیٹڈ پرنٹرز۔ تا کدیم۔ 14 تا 19
- 9- بلوچ، عنایت اللہ ”دی پرابلم آف گریٹر بلوچستان“ Stievord Grat 1987, تا کدیم۔ 151
- 10- ہمیش۔ تا کدیم۔ 283
- 11- کوثر، انعام الحق ”علی گڑھ تحریک اور بلوچستان“، کوئٹہ، یونائیٹڈ پرنٹرز 2004 تا کدیم۔ 15
- 12- کوثر، انعام الحق ”یوسف عزیز مگسی“، کوئٹہ، یونائیٹڈ پرنٹرز 2004 تا کدیم۔ 25
- 13- مری، شاہ محمد، ڈاکٹر، ”بلوچ قوم قدیم عہد سے عصر حاضر تک“، تا کدیم۔ 281

- 14۔ بگٹی، عزیز محمد، پروفیسر ”بلوچستان شخصیات کے آئینے میں“ فرنیٹیر پوسٹ پبلیکیشنز، 1994ء تا کدیم 128 تا 129
- 15۔ کوثر، انعام الحق ”یوسف عزیز مگسی“، کوئٹہ، یونائیٹڈ پرنٹرز زونکی، 2004ء تا کدیم 17 تا 18
- 16۔ بگٹی، عزیز محمد، پروفیسر ”بلوچستان شخصیات کے آئینے میں“ فرنیٹیر پوسٹ پبلیکیشنز، 1994ء تا کدیم 127۔
- 17۔ پداھمیش تا کدیم 128۔
- 18۔ احمد زئی، نصیر خان، میر ”تاریخ بلوچستان (جلد ہفتم) کوئٹہ، یونائیٹڈ پرنٹرز، 2000ء تا کدیم 183 تا 192
- 19۔ کوثر، انعام الحق ”تحریک پاکستان و بلوچستان“ ایک روڈ لاء ہور 1988ء تا کدیم 183 تا 190